

מתוך דברי אזכרה ביום "השלושים"

התאספנו כאן ליום ה"שלושים", בהתאם למסורת, כדי להיפרד בשנית משרה. אולם אין אנחנו יכולים להיפרד בלי לעשות חשבון נפש כלשהו, והחשבון מתחיל מלפני כיובל שנים, כששרה עלתה ארצה. והיו אלה ימי העליה הרביעית.

המצב בארץ, אשר בקושי יכלה לקלוט עלייה זו, נהייה קשה. חוסר עבודה בממדים מסוכנים; המזון היה בצנימצום; וחלק ניכר גם מאנשי "החלוץ" לא החזיקו מעמד ועזבו את הארץ. אגב, רבים מ"היורדים" האלה היו אחר כך טרף לצורך הגדול.

הפלג החלוצי שבעליה זו, אף על פי שמקובל לשייך גם אותו לעלייה הרביעית, הרי לפי ערכו, סיבלו, עמידתו במצור, אין הוא שונה בהרבה מהעליות שקדמו לו - השלישית, ואפילו השנייה. צורת החיים, השאיפות, מסירות הנפש, ההסתפקות במועט - בכל אלה לא היו שונים מקודמיהם. בימים ההם בלטו במיוחד: קבוצת דז'ידרו, גרעיני הקיבוצים שבסביבת חיפה ובשאר מקומות וכן משק הפועלות. זכורים הקדחת, הברחש, הרעב החלקי וכל יתר הפגעים הקטנים והגדולים, שכולנו, ושרה בינינו, נשאנו אותם, והיה בכך מאבני היסוד למדינה העתידה.

כל פרידה יש בה צער וטעם של חדלון, כל שכן הפרידה לנצח. יש יוצא את העולם תוך מיתת-נשיקה, ויש נפטר במיתת יסורים. שרה הלכה מאתנו תוך יסורים. גדולי המשוררים נתנו ביטוי לשעה זו, וכך תיארה רחל את הפרידה:

הן יצאנו בסך
עליזים, עזים, לנתיבה הרחוקה.
הן יצאנו בסך
לקדם את פני המלכה.
ובזה אחר זה
עיפו, כשלו, כרעו בדרכים
ובזה אחר זה
נפרדו מעלי לנצחים...

משה הורוביץ